

ε ν ε υ θ ε ρ η

κυθρεα

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΩΜ. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΘΡΕΑ

ΧΡΟΝΙΑ 37 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015 Αρ. ΤΕΥΧΟΥΣ 111

**Οικογενειακή φωτογραφία του ιερέα της Αγίας Άννας Κυθρέας
Παπαζαχαρία Κασαρίδη (1947)**

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΘΡΕΑ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΘΡΕΑ

Ετήσια συνδρομή:

Για το εσωτερικό: €6.00

Για το εξωτερικό: €15.00

Τιμή τεύχους: €3.00

Συντακτική Επιτροπή:

Πέτρος Παπαγεώργης, Ανδρέας Παπαβαρνάβας, Ανθή Πέτσα-Σαββίδου

Υπεύθυνη έκδοσης: Ανθή Πέτσα-Σαββίδου

Υπεύθυνος διορθώσεων: Πέτρος Παπαγεώργης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Τομπάζη 46, 1055 Λευκωσία - Κύπρος

Τηλ. 00357-22751274

Ηλεκτρονική επικοινωνία: antpetsas74@yahoo.gr

Ιστοσελίδα: www.eleftheri-kythrea.com

facebook: Eleftheri Kythrea Magazine

Εκτύπωση: Τυπογραφεία Στ. Λειβαδιώτη Λτδ.,

Τηλ. 22438968, Φαξ: 22435698, Λευκωσία

ISSN 0259 3556

Φωτογραφία εξωφύλλου:

(Από αριστερά) Τάκης, Νίκος, ο αδελφός του ιερέα Ηρόδοτος Πετάσης, Ελένη, Ξένια και ο μικρός Ιωάννης. Μεταξύ του Παπαζαχαρία και της Πρεσβυτέρας Αγάδης η Πολυδώρα. (Φωτο 1947)

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Αντί για Προλόγισμα	3
Στέλιου Παπαντωνίου	Μια πονεμένη Ιστορία	4
Ανδρέα Δ. Συμεού	Ο «τρέχων χρήστης» και η «κατανομή περιουσίας»	6
Στέλιου Παπαντωνίου	Η παρανομία δεν έχει όρια	8
Νάοσας Παταπίου	Μύλοι και περιβόλια της Κυθρέας	9
Στέλιου Γ. Συκαλλίδη	Οικογένειες Κυθρεωτών στενοί συγγενείς του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Εθνομάρτυρα Κυπριανού	12
Αναξαγόρα Παφίτη	Στα χώματα του Άη Δημητρίου	17
Κυριάκου Έλληνα	Ο κόσμος της Κυθρέας (μέσα από το Ημερολόγιο του Δήμου Κυθρέας για το 2016).....	19
Παναγιώτη Μικαήλ	Αφιέρωμα (Ποίημα)	22
Πέτρου Στυλιανού	Επίγραμμα: Στον Σταυρο Κυπραγόρα	24
Χρυσόδεμης Παπακωνσταντίνου	Περιδιάβαση	25
Σωτήρη Καλλή	Καμάρα-Τούμπα και Επιστροφή	32
Άντη Κανάκη	Ο κηπουρός, Μικραίνουνε τα σπίτια μας (Ποιήματα)	42
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Ο Κυθρεώτης γιατρός δρ Αρτέμης Χατζηπαναγής	43
Χρυσोधέμδος Χατζηπαναγής	Μεγαλοπρεπής καλού ένεκα	45
Νέα Γενιά της Κυθρέας		
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Ο παγκοσμιοτικής πανίστας και συνθέτης Φώτος Μιχάλη Χατζηλοΐζου	47
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	«Νέος Ερευνητής 2015» ο επ. καθηγητής Π. Π. Παπαγεωργής	50
Χρίστου Γ. Αριστείδου	Δέκα χρόνια αισθητής απουσίας του Χριστόδουλου Πέτσα	52
Έλενα Σιούφτα	Ύστερα έμαθην (Ποίημα).....	55
Νιαζί Κιζίλγιουρεκ	Στο καλό Λουκά, δεν θα σε ξεχάσω ποτέ	56
Νίκου Ορφανίδη	Πόλεις στον ουρανό (Ποίημα)	60
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου	Εκδηλώσεις για τα 100 Χρόνια Ζωής του Δήμου Κυθρέας (1915-2015)	62
	• 1ο Επιστημονικό Συνέδριο Δήμου Κυθρέας - Παν. Κύπρου	62
	• Έκθεση ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΗΣΗ.....	64
	• Ο τόπος μου (Ποίημα)	65
	• Στην Κυθρέα νερομάνα ...εμπρός στους ιερούς βωμούς	68
	• ΔΡΩΜΕΝΟ «ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ» του Ομίλου Γυναικών Περιοχής Κυθρέας. Σπίτι της Κύπρου. Ομιλία της Προέδρου κας Θεοδώρας Κναή	71
	• Εκδήλωση Σχολικής Εφορείας Κυθρέας και Δήμου Κυθρέας. Αντιφώνηση της Χριστιάννας Κελεπέση	75
Κάτιας Σαββίδου	Στη σκλαβωμένη Χρυσίδα (Ποίημα)	77
Χρυσोधέμδος Χατζηπαναγής	Ματοικόριδα (Ποίημα)	77
	Για το περιοδικό «Ελεύθερη Κυθρέα»	78
	Τα οστά των κεκοιμημένων	79
	Οι αγνοούμενοι ως σκελετοί	82
Κηδείες Αγνοουμένων		
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου (επιμέλεια)	Αγγελικής Κυριάκου-Θεμιστοκλέους, Θεμιστούλας Α. Θεμιστοκλέους, Μάρως Α. Θεμιστοκλέους, Σούλλας Α. Θεμιστοκλέους, Ελένης Α. Θεμιστοκλέους και Ανδρέα Κυριάκου	83
Νίκης Κουλέριμου	Φιλώντας τα λείψανα πέντε γυναικών κι ενός βρέφους	84
	Ομιλία Κυβερνητικού Εκπροσώπου κ. Νίκου Χριστοδουλίδη	86
Πέτρου Ασιωάτη	Ήταν η πιπίλα και η πάνα του μικρού Αντρέα όπλα;	89
	Δημήτριου Χριστοδούλου	91
	Αποχαιρετιστήριος Επικήδειος Λόγος του Δημάρχου Κυθρέας	91
Ανθής Πέτσα-Σαββίδου (επιμέλεια)	Αυτοί που έφυγαν	93
	Τάκης Μάντης, Μαρούλα Παναγιώτου Φραντζέσκου, Άννα Γεωργίου (Πανταζή), Λουκής Αρτεμίου, Αντρέας Γιαννακού, Ανδρέας Αριστείδου, Ανδρέας Τίτας (Γυψιώτη), Τάκης Χατζηαντώνης, Μαρίτσα Μιχαηλίδου, Ελένη Τοικκά, Ελένη Καραολιά, Κωνσταντίνος Κυριακίδης, Κυριάκος Παπακυπριανού, Μαρίτσα Δημητρίου.	

Ο Χρύσανθος Κωνσταντίνου Παπτάλας από τη Συρκανιά και η σύζυγός του Χρυσταλλένη, από τις πρώτες δασκάλες της Κυθρέας, κόρη του Χατζηηλούκα Χατζηπέτρου και αδελφή του γνωστού Πετράτζι από την Αγία Μαρίνα Κυθρέας. Στο πλευρό της νύφης η νεαρή Χρυσταλλένη Κύπρου Σάββα από την Αγία Μαρίνα Κυθρέας.

Η Χρυσταλλένη από το 1890 εργάσθηκε ως δασκάλα για 27 χρόνια από τα οποία τα περισσότερα στην Κυθρέα, Χρυσίδα, Νέο Χωρίο, Κλεπίνη και Άγιο Επίκτητο.

Από το γάμο τους απέκτησαν τον Ανδρέα Χρ. Κωνσταντινίδη, εμπορευόμενον στη Λευκωσία (αυτοκίνητα Γολιάθ). Η Χρυσταλλένη απεβίωσε το 1917 και τάφηκε στο κοιμητήριο στον περίβολο της εκκλησίας της Αγίας Μαρίας.

Ο Χρύσανθος τέλεσε δεύτερο γάμο με την Ειρήνη από τον Άγιο Επίκτητο και απέκτησαν τρία παιδιά. Τους Κώστα (σύζυγος Μαρτίσα Φιλιππίδη από το Σαράγειο), Σπύρο (σύζυγος Φρόσω από Πηγή Αμμοχώστου) και Κυριακή (σύζυγος Φυλακτής Αριστοκλέους από Φοινί).

Αντί για Προλόγισμα

(Με αφορμή βιωματικές εμπειρίες από το οργανωμένο προσκύνημα στην Κυθρέα στις 8 του Νιόβρη του 2015)

της Ανδής Πέτσα-Σαββίδου
Υπεύθυνης Έκδοσης

Κάθομαι και σκέφτομαι τα χρόνια εκείνα της Κυθρέας μας. Κάθομαι και σκέφτομαι πώς ήταν η ζωή μας πίσω εκεί στην Κυθρέα μας. Πώς ξυπνούσαμε, πώς ζούσαμε, πώς δουλεύαμε τη γη μας και πώς αποκοιμιόμασταν με το γαργάρισμα του κεφαλόβρυσου ... Με τα στενά γιομάτα από τους ανθρώπους της. Τους τίμιους και ειλικρινείς. Που αγαπούσαν και νοιάζονταν τα χώματά της.

Γι' αυτό και το σημερινό τεύχος βρέθηκε να πλημμυρίζει απο τις μορφές αυτών των ανθρώπων, από την ανάσα και την αέναη παρουσία τους. Να πλημμυρίζει μέσα από τις πολλές φωτογραφίες που διανθίζουν τις σελίδες του. Και που θα συνεχίσουν να εμπλουτίζουν μελλοντικές εκδόσεις για να δίνουν έτσι το στίγμα: Πως ήταν και θα είναι πάντα εκεί. Για να δηλώνουν ευδαρως ως οι νόμιμοι αφέντες της. Και να προσδιορίζουν μέσα από τις φωτογραφίες την ταυτότητά τους. Γιατί η μνήμη, ατομική ή συλλογική ή ιστορική, είναι απαραίτητο στοιχείο για την αντίληψη του εαυτού μας, τη συγκρότηση ενός συνόλου ή μιας ομάδας και συνιστά τον θεμέλιο λίθο της ταυτότητάς μας είτε ως άτομα είτε ως λαός είτε ως ανθρωπότητα στο σύνολό της.

Είναι γι' αυτό που ΔΕΝ ΑΝΕΧΟΜΑΙ πλέον να βλέπω τους κουβαλητούς της Άγκυρας να συμπεριφέρονται ωσάν να μπολιάστηκαν Κυθρεώτες και ωσάν από τα μικράτα τους να μεγάλωσαν παρέα με τις ελιές και τα δέντρα μας...

Είναι γι' αυτό που ΔΕΝ ΑΝΤΕΧΩ να βλέπω στο δρόμο προς το δημοτικό της Τούμπας κάπου κοντά στα σπίτια του Σαλαφόρη σε ένα λιοχώρι μακροφούστανες και ασπρομανηλοδεμένες γυναίκες, σκαρφαλωμένες με άνεση στις ψηλές ξύλινες σκάλες να λουβούν τις δικές μας ελιές, να απλώνουν με γρήγορες και έμπειρες κινήσεις τους «τσιούλλους» και να συμπεριφέρονται ωσάν να ακολουθούν τα ανάρια των γιαγιάδων και των μανάδων τους, ωσάν να παρέλαβαν την οικογενειακή σκυτάλη και τώρα συνεχίζουν πατροπαράδοτο έργο...

Είναι γι' αυτό που ΕΞΟΡΓΙΖΟΜΑΙ βλέποντας τον παράνομο χρήστη της Κυθρέας με την τσάππα στο χέρι και με το ύφος του ιδιοκτήτη, αγαλλιαζόμενος να κόβει τις δησιές, να νέμεται τα χωράφια μας, να πατεί και να περπατεί ακολουθώντας τη νεροσυρμή στη ρέντα «του».

Είναι γι' αυτό που ΑΓΑΝΑΚΤΩ βλέποντάς τον να ποτίζει την κραμπερή «του» έξω από το Νιο Χωριό και να περιφέρεται ανάμεσα στις αυλακίες με τα καταπράσινα, ολοστρόγγυλα Κυθρεώτικα κραμπιά «του», ευχαριστημένος για την παχιά και καρπερή γη που έτυχε στον δρόμο του. Να κορδώνει για τη σοδειά του, να αγγίζει και να χαϊδεύει τα πράσινα φύλλα, να πασπατεύει τη γη μας, λες και εκεί βρίσκονται οι δικές του πατρογονικές ρίζες. Και παρέκει τα μωρουδέλια του με την ίδια με μας παιδικότητα, στο παιγνίδι απάνω, να κυλιούνται στα φρεσκοποτισμένα ξινίδια, να χοροπηδούν και τσαλαβουτώντας στις αυλακίες να νιώθουν στις παιδικές τους πατούσες τη δροσιά και το γαργάλισμα του τρεχάμενου νερού που εμείς κάποτε απολαμβάναμε...

Είναι γι' αυτό που ΕΞΑΝΙΣΤΑΜΑΙ, όσο σκέφτομαι πως κάθε ξημέρωμα μιας καινούργιας μέρας βρίσκει τον παράνομο χρήστη - που οι «σοφές κεφαλές» δέλουν να εξισώσουν μαζί μου - να μεγαλώνει δέντρα, να φυτεύει μαρούλια και πομιλορκές στον αυλόγυρό μου στο Σαράγιο, εκεί που μέχρι το 2003 διαφέντευε ένα διάροφο σπίτι, το πατρικό μου! Και να προσπαθεί με κάθε τρόπο να εξαλείψει τις δικές μου πατημασιές, τις δικές μου ρίζες, τα χρόνια της δικιάς μου ζωής και παρουσίας στην Κυθρέα. ΑΚΟΥΕΙ ΚΑΝΕΙΣ;